

”Antoisinta työssäni on, kun pahanlaatuista tautia sairastava potilas paranee pysyvästi.”

Konrad ReijoWaarán palkinto Erkki Eloselle

Sisätautien, kliinisen farmakologian ja kliinisen hematologian erikoislääkäri, dosentti **Erkki Elonen** HUS:stä on yksi Suomen arvostetuimmista hematologeista. Hänellä on vuosikymmenien kokemus veritautien hoidosta, ja työssään hän on pystynyt näköalapaikalta osallistumaan etenkin akuutin leukemian hoidon kehittämiseen maassamme. Elonen on ansioitu- nut lääkärinä, opettajana ja kliinisenä tutkijana. Hän nauttii suurta luottamusta ja arvostusta potilaiden ja hoitohenkilökunnan piirissä. Elonen on valittu vuoden 2012 Konrad ReijoWaarán palkin- non saajaksi. Joka vuosi Duodecim-seuran vuosipäivänä jaettava 20 000 euron palkinto myönnetään ensisijaisesti käytännön lää- kärin työstä.

Miten hakeuduit lääkärinuralle? Koulusta jäi huomattava biologiavaje. On aina ollut kiehtovaa yrittää ymmärtää, kuinka eliöt ja elimistöt toimivat. Mitä enemmän aiheeseen perehtyy, sitä enemmän ilmaantuu kysymyksiä, joi- hin ei vielä ole kunnan vastausta. Lääkärille lankeava vastuu kyllä pelotti, mutta onnekseni minulla oli mahdollisuus keskustella partiokaverini isän kanssa, joka oli merkittävä practicus Helsingissä. Kukaties merkittävä osuus on ollut myös yksityislääkäri Teemu Parrolla, joka kävi meitä koputtele- massa ja kuuntelemassa kylmällä stetoskoopillaan, kun lapsena sairastimme erilaisia kuumetauteja. Hän kävi myös toteamassa mum- mimme kuolleeksi. Muistiin jäi leppoisa, äärimmäisen rauhallinen ja hyvin arvostettu lääkäri.

Mikä sinusta olisi tullut, jos et olisi valmistunut lääkäriksi? Kouluai- kana tein aika paljon remonttitoi- tä kotona ja kesämökillä. Se oli hauskaa. Olisikohan minusta ollut maalariksi? Eläkkeelle olisi kuiten- kin täytyneet lähteä aikaisemmin.

Miten tiesi sisätaudeista kliiniseen farmakologiaan ja lopulta hema- tologiaan muodostui? Monesti tulee miettineeksi, minkä verran olen kouluttautumisessa aktiivi- sesti osannut hakeutua ja minkä verran elämä vain on tarjonnut mahdollisuuksia ajautua eteen- päin. Hyvin on kuitenkin käynyt, eikä valintoja ole tarvinnut katua. Tuntui, että sisätauteihin liittyvän sofistikoituneen diagnostiikan lisäksi pitäisi tehdä jotakin aktii- visempaakin. Aina on ollut tunne siitä, että lääkeosaamisemme on melko koneellista eikä ota esimer- kiksi yksilöllistä variaatiota tar- peeksi huomioon. Erikoistuessani sisätauteihin III:ssa sisätautien kli- nikassa altistuin koko lailla myös

hematologialle, joka sitten vain voimakkaasti kehittyvänä alana alkoi kiehtoa.

Mitkä ovat olleet merkittävimpiä muutoksia työurasi aikana? Muu- toksia on ollut useita: potilaan kunnioitus ja tasa-arvoistuminen, tähystysten, kuvantamisen ja he- matologien tarvitsemien labora- toriotutkimusten huikea kehitys, vaikeasti sairaiden tukihoidomah- dollisuuksien kehitys sekä sairaal- lan tietokoneistuminen.

Monia uusia ja osittain uusilla tavoilla vaikuttavia lääkkeitä on jo tullut ja on tulossa käyttöö- me. Joskus lupaavien lääkkeiden saaminen kliiniseen käyttöön tun- tuu kuitenkin tuskallisen hitaalta. Lääkkeiden optimaalisen käytön, parhaan annostuksen ja monien yhdistelmämahdollisuuksien sel- vittäminen edellyttäisi kuitenkin niin paljon tutkimusta, että nyky- byrokratialla ja -hinnoittelulla sii- hen ei ole missään tarpeeksi varoja eikä muitakaan resursseja.

Olet julkaissut kansainvälisissä jul- kaisusarjoissa yli 130 alkuperäis- tutkimusta. Mikä niistä on ollut it- sellesi merkittävin? Pohjoismaisen manttelisolulymfoomatyöryhmän julkaisu Bloodissa vuonna 2008. Olen saanut olla mukana monissa mielenkiintoisissa ja tärkeissä tut- kimushankkeissa. Yhtä suuri käy- tännön merkitys voi kuitenkin olla Akuuttihoito-oppaan, hematolo- gisen ohjekansion tai oppikirjojen teksteillä.

Kuka on ollut paras tai mieleen- painuvin opettajasi? Minulla on ollut onni päästä monien viisai-

den opettajien ohjaukseen. Ehkä kouluaikaisilla opettajilla on ollut suurin merkitys elämän kannalta, vaikka sitä onkin vaikea tarkkaan arvioida. Farmakologian laitokselta ja HUS:stä voisin mainita monia loistavia opettajia. Jo III:n sisätautien klinikan amanuenssinä oli vaikuttavaa nähdä, kuinka tarkasti ja syvällisesti arvostetut tutkijat professori Esko Nikkilä ja silloin vielä apulaisprofessori Tatu Miettinen yhdessä kierrolla ja meetingeissä paneutuivat potilaiden kliinisiin ongelmiin.

Hematologin työ on ajoittain raskasta pitkien päivien ja vaikeasti sairaiden potilaiden vuoksi. Onko työhön ollut helppo ottaa etäisyyttä työpäivän jälkeen? Kyllä monet ongelmat askarruttavat myös työajan jälkeen, eikä aina ole edes tarpeellista yrittää ottaa kovin pitkää etäisyyttä lähellä oleviin asioihin. Kahden lääkärin lapset kyllä aika ajoin huomauttivat, että ”taas te noita lääkärintuttuja”.

Mitä potilasta et unohda kokaan? Olen saanut kohdata suuren joukon mieleenpainuvia potilaita. Erään 18-vuotiaan miehen lymfadenopatiasta oli tehty aggressiivisen non-Hodgkin-lymfooman diagnoosi. Yhden solunsalpaajahoidon jälkeen imusolmukkeet hetkeksi pienuivat mutta alkoivat sitten taas nopeasti kasvaa. Vereen ilmaantui pahaenteisesti epäkypsiä blastisoluja. Tauti osoitautuikin akuutiksi myelooiseksi leukemiaksi, ja mies lähetettiin klinikkaamme. Tilannetta komplisoivat absessin jäljiltä suuri periaanalainen kraateri, laaja selluliitti ja septinen kumeilu. Siinä sitten arvelin, että tässä tilanteessa emme voi kovin voimakasta hoitoa antaa. Potilas oli kuitenkin analysoinut vaikean tilanteensa ja rohkaisi epäroivää lääkäriä: ”Mättäkää vaa sytostaattei.” Tällä asenteella mies saatiinkin remissioon. Infektiot paranivat ja konsolidaatiohoidot

voitiin antaa täysimääräisinä. Potilas oli remissiossa viiden vuoden kuluttua, ja todennäköisesti hän on parantunut kokonaan leukemiasta.

Toinen potilas, parikymppinen autonkuljettaja oli juuri saanut ensimmäisen kuorma-autonsa, kun hän sairastui Hodgkinin lymfoomaan. Siihen aikaan pahoinvointiin hoitoon ei ollut tehokkaita lääkkeitä. Hoidon aiheuttama oksentelu ja uupumus olivat vaikeita, mutta mies ei malttanut jäädä sairauslomalle. Kävimme keskustelun:

– Ajaminenhan on ihan kevyttä ja helppoa.

– Kyllä kaikki potilaat ovat hoitojen aikana sairauslomalla, ja eikös kuormaaminen ja kuormien purkaminen ole aika raskasta työtä?

– Hei kuule, nykyään on koneet.

Mikä on työssäsi antoisinta? Entä turhauttavinta? Antoisinta on, kun pahanlaatuista tautia sairastava potilas paranee pysyvästi. Opetustyö on myös aina tuntunut kovin tärkeältä. Turhauttavinta on, kun hoitoa kiireisesti tarvitseva potilas ei mahdu osastolle. Kovin turhauttavaa on myös se, että tutkimusbyrokratian paisuminen ja yksilönsuojan voimakas korostaminen ovat johtaneet tilanteeseen, jossa monet tärkeät tutkimusta ja selvitystä vaativat, pienet ja suuretkin asiat jäävät tutkimatta. Aika, voimat ja resurssit eivät riitä. Väärinkäytösten pelko on johtanut terveen järjen käytön kieltämiseen.

Miten näet alasi kehityksen lähitulevaisuudessa? Mikä on pienen Suomen rooli? Uusien tutkimusmahdollisuuksien myötä hematologia on voimakkaan ja sangen kiintoisan kehityksen vaiheessa. Suomi on pieni mutta hyvin koulutautunut maa, ja meillä on varmasti kansainvälisestikin annettavaa, jos käytämme tehokkaasti

hyväksi olemassa olevat oppimis- ja tutkimusmahdollisuutemme kotimaassa ja ulkomailla.

Miten saataisiin houkutelukuksia uusia lääkäreitä klinikkaan, sekä potilasvuoteen äärelle että kliinistä tutkimusta tekemään? Tarvitsemme enemmän kontakteja lääketiedettä opiskeleviin, esimerkiksi opetustilanteita ja amanuenssureja. Kiinnostus kyllä herää, kun alasta saa pienen alkuotteen. Olisi tärkeää päästä eroon ehkä vieläkin esiintyvistä käsityksistä klinikastamme suolakaivoksena. Nuorten lääkäreiden ja perheiden elämäntilanteen huomioon ottaminen työjärjestelyissä helpottaa olennaisesti alle omistautumista.

Miten neuvoisit vasta-alkavia lääkäreitä? Tärkeintä on asenne potilaisiin ja oppimiseen. Nuoret lääkärit eivät tässä suhteessa tarvitse neuvoja. He tietävät paljon, ja heidän asenteensa on kohdallaan. Vaikka tähtäimessä olisi suppea erikoisala, hyvät peruskliiniset tiedot ja taidot ovat suuri apu jatkokouralla.

Miten rentoudut? Parhaita keinoja ovat olleet lenkkeily, suunnistaminen, sulkapallo, lukeminen ja mökkeily. Nuorten kalamiesten soutumiehenä on myös mukava olla.

Lempikirjasi? Tunteaton ja Sinuhe on täytynyt lukea useampaan kertaan. Ahmien ovat menneet Arto Paasilinnan riemastuttavat kirjat ja joululahjaremekset. Parhaillaan luen kollegalta lahjaksi saamaani kirjaa ”Sairauksien keisari: syövän elämäkerta” toista kertaa.

Mikä saa sinut nauramaan? Yllättävän käänteen tai näkökulman sisältävä oivalluksen tuottava juttu.